

Finns det hjärteland finns det stjärteland

- en kvalitativ innehållsanalys av begreppet "hjärtlandet" i en svensk kontext

Love Källman

Sixten Rydberg Lidbo

Handledare: Jessica Andersson-Hudson

STVA22 VT22

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

2022-06-02

Abstract

2019 användes begreppet "hjärtlandet" i en politisk kontext i Sverige för första gången av Ebba Busch (KD). Det populistiska begreppet har 'importerats' från den amerikanska politiska kontexten där det historiskt har syftat på mitten av landet som än idag präglas av en isolerad landsbygd där konservativa bönder och arbetare bor – motsatsen till de mångkulturella metropolerna längs landets kuster. Då begreppet har kritiserats för att användas populistiskt i framför allt USA men även i den svenska kontexten är uppsatsens syfte att ta reda på om den svenska användningen av begreppet är populistisk eller inte.

Med hjälp av ett brett teoretiskt ramverk för att definiera populism görs en kvalitativ innehållsanalys av tre av partiledarens tal där begreppet används.

Den tvetydiga retoriken i kombination med den låga tillgängligheten av material i den svenska kontexten gör det svårt att klart konstatera att användningen av begreppet är populistisk.

Nyckelord: *Ebba Busch, heartland, hjärtland, populism*

Innehållsförteckning

Abstract	1
1. Introduktion	3
1.1 Syfte och frågeställning	3
1.2 Tidigare forskning.....	4
1.2.1 Paul Taggart: "Populism" (2000)	4
1.2.2 Kristin L. Hoganson: "Heartland: An American History" (2019).....	5
1.2.3 Populismens konceptualisering	5
1.2.4 Canovans taxonomi.....	6
1.2.5 Reaktionism mot det främmande och det moderna	6
1.2.6 Populismen som politiskt projekt	7
1.3 Teori	8
1.3.1 Folkcentrism.....	9
1.3.2 Anti-elitism	9
1.3.3 Manichaeistisk verklighetssyn	11
1.3.4 Tomma märkaren.....	11
2. Bakgrund	12
2.1 "Heartland"-begreppet	12
2.1.1 Ursprung.....	13
2.2 Det svenska hjärtlandet	14
2.2.1 Kritik	15
3. Metod	16
3.1 Kodschema	16
3.1.1 Anti-elitism.....	16
3.1.2 Folkcentrism.....	16
3.1.3 Manichaeism	16
3.1.4 Tomma märkaren.....	17
3.2 Material.....	17
4. Analys	18
4.1 Ebba Busch Thors tal i Almedalen 2019.....	18
4.1.1 Anti-elitism.....	18
4.1.2 Folkcentrism.....	18
4.1.3 Manichaeism	20
4.2 Ebba Buschs tal i Hjo 2021	21
4.2.1 Anti-elitism.....	21
4.2.2 Folkcentrism.....	22
4.2.3 Manichaeism	23
4.3 Ebba Buschs tal under KD-dagarna 2022	24
4.3.1 Anti-elitism.....	24
4.3.2 Folkcentrism.....	25
4.3.3 Manichaeism	26
5. Diskussion	27
6. Slutsats	29
7. Källförteckning	30

1. Introduktion

I sitt Almedalstal 2019 sträckte Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch Thor ut handen till väljarna i vad hon valde att kalla för det svenska "hjärtlandet" – ett begrepp som i en politisk kontext inte använts i Sverige tidigare. Ordet, som har sitt ursprung i USA ("heartland"), syftar geografiskt ungefär på 'the Midwest', mittpunkten och det symboliska 'hjärtat' av landet – långt bort från de liberala, rika och kosmopolitiska kuststäderna. Invånarna i hjärtlandet tillhör arbetarklassen, är vita och konservativa, boende på landsbygden och är en mycket viktig väljarbas i den amerikanska politiska arenan (Hoganson, 2019, s. 4-5).

Upptakten för 2022 års valrörelse som i skrivande stund präglas av stigande bränsle- och livsmedelspriser i kombination med klimatkris och global konflikt, kommer säkerligen att drivas av klyftan mellan stad och land som en av de huvudsakliga konfliktlinjerna. Huruvida Busch eller övriga politiker kommer att lyckas nå ut till landsbygdsväljarna - med eller utan nostalgiska tillbakablickar till hjärtlandet - återstår att se.

1.1 Syfte och frågeställning

I USA har "heartland"-begreppet kritiserats för att ha använts populistiskt genom historien, och har inom den kontemporära politiska debatten anklagats för att tjäna ett rasistiskt politiskt projekt (Taggart, 2000, s. 36-37; Shirazi & Johnson, 2021). När Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch Thor¹ började använda begreppet hjärtlandet 2019 uppstod en debatt över huruvida begreppet används på ett populistiskt och polariserande sätt även i Sverige (Anekdot, 2022). Då populism är ett högst aktuellt ämne både i Sverige och i världen i stort blev vi nyfikna på huruvida detta är fallet. Då begreppet inte har använts i en politisk kontext i Sverige tidigare har ingen forskning genomförts och därför har vi ambitionen att bidra till debatten genom att undersöka om Ebba Busch använder begreppet som en del av en populistisk retorik. Detta för att bidra till förståelsen av hur begreppet används i den svenska politiska kontexten.

Vår frågeställning är följande:

Använder Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch begreppet hjärtlandet populistiskt?

¹ Ebba Busch efter 2020.

1.2 Tidigare forskning

1.2.1 Paul Taggart: "Populism" (2000)

Paul Taggart har i sin bok "Populism" (2000) komparativt studerat populism internationellt och operationaliserar där hjärtland-begreppet som den plats där idealversionen av deras "valda folk" som populisterna har en tendens att identifiera sig med, lokaliseras. Detta även om det ordagranna begreppet inte alltid används uttryckligen i deras diskurs. Hjärtlandets funktion är att tjäna som en vägledande princip för populisterna. När folket inte räcker till för att vara en vägledare, ofta på grund av dess egentliga heterogenitet när det kommer till intressen och värderingar, kan hjärtlandet fungera som en praktisk sammanställning av värderingar att mobilisera sin rörelse med. Hjärtlandskonceptet gör det även enklare att studera populistiska rörelser, framför allt när "folket" uppfattas som överanvänt och allt för brett (Taggart, 2000, s. 95, 98).

Det är i hjärtlandet som populismens allestädes närvarande "folk" bor. Klart åtskilda från de saker som populisterna målar upp som främmande och korruperade, och denna plats ger därför en betydelse och mening till vad populisterna väljer att konstruera som folket och dess identitet. Hjärtlandet är därför en viktig beståndsdel i den populistiska världsbilden (Taggart, 2000, s. 3). Taggart menar att det svårlokaliserade hjärtlandet är ett "fantasins territorium" vars existens åberopas endast under de svåraste av tider, och när den väl framkallas är bilden av hjärtlandet ofokuserad men ändå ett kraftfullt förkroppsligande av det vardagliga livets positiva aspekter. Allt i livet som är värt att försvara (Ibid, s. 95).

Till skillnad från traditionella ideologiers idealsamhällen - ibland utopier som är resultatet av projektioner av sin ideologi *framåt* i tiden - är hjärtlandet inom populismens synsätt en fantasifull blick *bakåt* i tiden mot allt man en gång hade men som i nutiden gått förlorat. Vidare är hjärtlandet, enligt Taggart, en konstruktion av just hjärtat. Hjärtlandsidentiteten är i högre grad uppbyggd på känslor än rationellt uppbyggda tankar. Detta går att ställa i kontrast till politiska ideologiers utopier och idealsamhällen som oftare är konstruktioner av sinnet, där samhällets ideologiska grundstenar är genomtänkta.

Det populistiska hjärtlandet är även, i sin enhetlighet med en enhetlig och homogen befolkning, klasslöst. Det är på ett sätt lättare att definiera hjärtlandet utifrån vad det inte är än vad det är - vad det exkluderar, då populisterna vanligtvis är tydligare med vad som exkluderas än vad som inkluderas. Hjärtlandet är trots allt fortfarande en del av en större nation, men en 'renare' eller mer 'äkta' del av nationen. Det centrala i nationen som utesluter utliggare och det extrema. Det viktigaste i nationen - hjärtat som förser resten av kroppen med liv (Ibid, s. 95-96). Taggart understryker dock att det är viktigt att inte förväxla hjärtlandets exkludering med den av nationalismen. Nationalismen syftar åt att ena alla inom en nation medan hjärtlandet endast enar de folkgrupper inom nationen som identifieras som värdiga. Ironiskt nog, är det en 'elit' inom nationen som bebor dess hjärta (Ibid, s. 96-97).

Taggart tar upp just det begrepp som väckte intresse för vår uppsats, det amerikanska hjärtlandsbegreppet ("heartland" och "Middle America") som är ett av några historiska exempel på hjärtlandsbegreppets ordagranna användning som en del av populistisk retorik. Det amerikanska hjärtlandet är en symbol för en romantiserad "vanlighet" där politik som baseras på "sunt förnuft" har sin hemvist. Utöver det amerikanska exemplet gör Taggart historiska genomgångar av den ryska *narodniki*-rörelsen och det engelska begreppet "Middle England" (Ibid, s. 97).

1.2.2 Kristin L. Hoganson: "Heartland: An American History" (2019)

Historieprofessorn Kristin L. Hoganson gör en historisk genomgång av den amerikanska "Heartland-myten" som fenomen under USA:s tidiga historia. Hon är kritisk mot utmålningen av hjärtlandet som en skyddad inre kulturell kärna i landet och menar att den är baserad på falskheter. I sin genomgång som börjar i Illinois redan under tiden då europeiska utvandrare började kolonisera landet poängterar Hoganson att idén om "det lokala" som något fast och permanent var en social konstruktion som myntades av de europeiska pionjärerna för att separera sig från de nomadiska lokalinvånarna. Pionjärerna var själva minst lika nomadiska då de, i sina befattningar som missionärer, soldater och säljare var ständigt kringresande. Som ett resultat kom 'främmande inslag' att assimileras in i den dagliga rutinen, och i sin tur i den "lokala" kulturen som helhet (Hoganson, 2019, kap. 1-2). Framför allt under tiden mellan inbördeskriget och första världskriget handlade och interagerade Mellanvästerns bönder ständigt med européer, kanadensare som handelspartners, och med mexikaner och ursprungsamerikaner som fiender. Regionens ekonomi var beroende av flödet av boskapsdjur över landets nordliga och sydliga gränser. Grisar som importerats från Storbritannien var korsade blandraser med kinesiska varianter. Samma bönder som målats upp som invånarna i ett isolerat, fredligt och idylliskt amerikanskt hjärta kapitaliserade i själva verket på imperialistiska konflikter. De använde sig rutinmässigt av tågräls som var resultatet av brittiska investeringar, och försåg brittiska trupper med viktiga förnödenheter under Boxarupproret och Boerkriget (Ibid, kap. 3).

Hogansons slutsats är således att Hjärtlandsbefolkningen varit lika stora s.k "agents of empire" som befolkningen i kuststaterna. Detta eftersom båda varit minst lika delaktig i, samt tjänat lika mycket på globalisering. Det som oroar Kristin Hoganson är hur hjärtlandsmyten påverkar dagens politiska tankegångar. Den ständiga nostalgiska synen på Mellanvästern som en plats av "oföränderlighet istället för rörelse, avskildhet istället för ömsesidigt beroende" som i den kontemporära debatten drivs av rädsla snarare än förnekelse över globaliseringstrenden (Hoganson, 2019, kap. 7).

1.2.3 Populismens konceptualisering

Populism är ett koncept som är "ökänt svårt att konceptualisera" (Jansen, 2011, s. 76). Margaret Canovan beskrev 1981 populism-begreppet som "ett av de mest förvirrande orden i statsvetenskapens vokabulär" (Canovan, 1981, s. 301).

En stor del av analysen som gjorts på populistisk diskurs har försökt att besvara vad som är lockande med sådan diskurs bland dem som stödjer populister (Jansen, 2011, s. 76, 80). En populismens kärna, som utmärker populismen i alla dess olika former både historiskt och idag, tycks svår att finna. Enligt Paul Taggart (2000) beror detta på att en stor del av populismforskningen varit snävt inriktad på enskilda historiska fall av populism. De kontextuella definitionerna har varit överrepresenterade och lett till en avsaknad av mer universella definitioner (Taggart, 2000, s. 11-12). Samtidigt är bemödandet att komma fram till en definition av populism extremt svårt att genomföra. Det finns relativt lite material som behandlar populismen som koncept, och de konceptualiseringarna lider i sin tur av en snävhet på grund av en begränsning till kontexten som de ursprungligen utvecklades inom. Det mest ambitiösa försöket att konceptualisera begreppet i en nästintill global flerfallstudie lyckades inte, trots sin stora skara av experter (Ibid, s. 22).

Kortfattat finns det alltså inte någon enskilt vedertagen allmän definition för vad som utmärker populism.

Utifrån den forskning som listas i detta kapitel går det att särskilja fyra gemensamma nämnare; nämligen anti-elitismen, valoriseringen av "vanligt folk" och den folkliga allmänviljan, samt konfliktlinjen mellan eliten och folket.

1.2.4 Canovans taxonomi

Margaret Canovan (1981) kommer i sin mångfallstudie fram till att populismen saknar en "kärna". Det är ett koncept som i sina många historiska exempel innefattar en mängd olika fenomen, där vissa kombineras eller separeras, och det enklaste sättet att systematisera populism är därför att klassificera dess olika typer. Hon kommer fram till sju olika typer av populism där de gemensamma nämnarna är få. De sju olika typerna delas in i agrarpopulism (jordbrukarnas, böndernas och de intellektuellas populism) respektive politisk populism (populistisk diktatur, populistisk demokrati, reaktionär populism och politikernas populism) (Canovan, 1981, s. 289).

Det Canovan kommer fram till är att begreppet är svagt och splittrat - ingen historisk rörelse som identifierats som populistisk har någonsin varit populistisk i samtliga bemärkelser som Canovan pekar ut samtidigt. Det man kan se är att många av fallen samlas i kluster längs ett spektrum av Canovans sju populistiska "syndrom" som alla kan kombineras med och separeras från varandra (Canovan, 1981, s. 289-290). Canovan pekar ut två gemensamma nämnare för samtliga syndrom: anti-elitism och retorik inriktad mot folket. Hon anser dock att dessa två nämnare inte räcker till för att bilda vad man kan kalla för en populismens "kärna" (Ibid, s. 291-298). "Att säga [...] att alla populisterna är för folket och emot eliten är ganska sant, men inte mycket mer användbart än att säga att alla religiösa ledare är för det heliga och emot synd" (Ibid, s. 298).

En liknande poäng har tänkare som Kenneth Minogue som hävdar att det är meningslöst att försöka hitta gemensamma ideologiska nämnare hos populistiska rörelser eftersom de präglas av en "intellektuell tomhet"; populismen har ingen "ideologi i någon seriös bemärkelse, utan blott en retorik" (Levinger, 2017, s. 3).

1.2.5 Reaktionism mot det främmande och det moderna

I ett försök att urskilja tydliga ideologiska kännetecken för specifikt högerpopulism kommer Cas Mudde (2010) fram till två viktiga inslag. Dessa består av tendenser till "nativism" och auktoritärt tänkande. Nativismen operationaliseras som en övertygelse att stater bör vara homogena. De måste m.a.o bestå endast av den infödda folkgruppen. Främmande inslag, människor och idéer är en fundamental motsättning för en fungerande nationalstat enligt detta synsätt. Det andra viktiga inslaget i Muddes tolkning är auktoritarismen, dvs tron på ett strikt ordnat samhälle där hot mot den legitima ordningen måste bestraffas med alla medel (s. 1173-1175). Reaktionism mot det främmande inom högerpopulismen kan översättas till rädslan för det moderna, eller aspekter av den moderna världen inom populism i allmänhet. Motsättningar mot modernism är en vanligt förekommande tråd inom många definitioner av populism (Taggart, 2000, s. 12-13)

1.2.6 Populismen som politiskt projekt

Robert Jansen (2011) väljer att fokusera sin analys på vad populismen gör istället för vad den består av och vilka mål den har. Jansen föreslår att man istället för att fokusera på populism som en "sak" vars analys vanligtvis inriktas på innehåll och ursprung, bör man förstå populism som ett politiskt projekt. Med andra ord "en sammanhängande och medveten uppsättning av politiska aktiviteter [...] som upprätthåller en viss grad av bestående sammanhållning". Det populistiska politiska projektet, enligt Jansens definition, är ett "sammanhängande, storskaligt politiskt projekt som mobiliserar marginaliserade sociala sektorer till allmänt synlig och stridslysten politisk aktion, och som artikulerar en anti-elitistisk, nationalistisk retorik som upphöjer vanligt folk" (Jansen, 2011, s. 82). De diskursrelaterade dimensionerna i populismens innebörd anser Jansen alltså vara mindre viktiga än populismens funktion som ett verktyg för "ledare att mobilisera följare" (Ibid, s. 85).

1.3 Teori

Det finns mycket forskning på populismområdet och utmaningen i denna uppsats har varit att avgränsa oss till ett teoretiskt ramverk av rimliga proportioner.

För att uppfylla uppsatsens syfte kommer vi att använda oss av en bred konceptualisering av populism som består av vad som går att identifiera som vanligt förekommande komponenter bland nutida populiströrelser.

I vårt teoretiska ramverk avgränsar vi populismen till anti-elitism, folkcentrism; den folk-upphöjande retoriken samt föreställningen av folket som en enhetlig och godartad politisk aktör samt synen på politik som en moralisk kamp, där en sida är uppenbart god och den andra ond – den Manichaeistiska verklighetssynen (“Manichaeist outlook”).

Alla tre komponenter måste finnas med för att det ska räknas som populism.

Vi har grundat ramverket på Silvas et. al (2018) undersökning som, med hjälp av sin enkätundersökning kunnat framställa ett ramverk för att kunna mäta populism i gradskillnader, likt mätningunderlag som finns inom psykologin.

Studien listar även ett antal potentiella dimensioner (“potential populism dimensions”) för att redogöra för den stora spridningen av åsikter kring vad populism innebär. Ledarens drag menar vissa är en gemensam nämnare för populism – en stark och karismatisk ledare som kan genomdriva folkviljan är ett typexempel på detta. Effekten förstärks av en “anything-goes attitude” - en konsekvens av populistisk retorik som uppmuntrar till kringgåendet av formell procedur och vissa liberala rättigheter till förmån för förverkligandet av allmänviljan. En uppfattad kris kan lägga grunden för populistiska partiers framgångar och är därför också vanligt förekommande.

För syftet av uppsatsen avgränsar vi arbetet till att fokusera på de tre komponenterna som Silva et al använder; folkcentrism, anti-elitism och en manichaeistisk verklighetssyn.

Vår hypotes är att talen kommer att innehålla samtliga tre komponenter.

1.3.1 Folkcentrism

Folket är godartat och är ärligheten och fliten förkroppsligat. Det vanliga folkets värderingar är moraliskt överlägsna andra samhällsgruppers och institutioners (Shils, 1956, s. 99). Folket är en homogen grupp och en enhet. Något utrymme för motsättningar existerar inte (Silva et al. 2018:5).

Allmänviljan (*volonté générale*) ska vara grunden för all politik (Silva et al. 2018, s. 5). Allmänviljan är precis som folket, trots sin numerära mångfald, monolitisk och enhetlig och styrs av en och samma uppsättning värderingar, preferenser och intressen (Taggart, 2000, s. 92). Lagstiftarnas uppdrag är inte det samma för populisterna, lagstiftarna ska inte representera folkviljan och tolka den i sitt uppdrag – de förväntas istället vara underställda folket och därmed "identiska" med folkviljan (Shils, 1956, s. 101).

Folket är populistiska objekt på grund av vilka de är, vilka de inte är, hur de är och hur många de är.

Folket är en stor och fördefinierad och självmedveten grupp. Folket representerar oss, den egna gruppen.

Folkets antal är viktigt då majoritet medför legitimitet. Denna majoritet är ofta en tyst sådan, då folket är arbetande, skattebetalande och fokuserade på sina egna liv. Man är därför medborgerligt sinnade och produktiva, men politiskt passiva. Folket är politiskt vilande om inte en absolut nödvändighet kräver folkets "uppvaknande".

Det vill säga, om länken mellan folket och den politiska eliten, bryts. Om en sådan kris eller kollaps skulle uppstå är folket inte bara mäktigare på grund av hur många de är, men även på grund av vilka de är. Deras avsaknad av politiska ambitioner och deras långa tystnad har gjort så att folket nu förtjänar att lyssnas på.

Vad som också är kritiskt för folkets identitet är att känna till vilka de *inte* är. Detta gör det lättare att konstruera en identitet för vad som oftast objektivt är en heterogen grupp av människor. Vissa samhällsgrupper, oftast arbetslösa, invandrare eller andra etniska/religiösa grupper, demoniseras (Taggart, 2000, s. 92-93). Dessa är blott exempel. Vissa menar att populismen inte är begränsad till någon särskild klass samt att den inte med nödvändighet hör hemma varken hos vänstern eller hos högern, och att populismen därför kan få sitt uttryck hos och mot vilken människoskara som helst (Shils, 1996, s. 98).

Folket förenas genom delade historiska agg mot de grupper som ställs utanför folket varpå en solidaritetskänsla förstärks bland de som blir kvar inom folkenheten. Folket definieras därför av exkludering (Shils, 1996, s. 94).

1.3.2 Anti-elitism

Folket existerar, tillsammans med sina inneboende värderingar, i en skarp kontrast till en elit som är motsatsen av den folkliga idealtypen (Taggart, 2000, s. 94).

I sin kritik mot McCarthyismen under 1950-talet i USA menar Edward Shils (1956) att populism finns där en "ideologi av folklig förbittring" finns mot en uppfattad påtvingad samhällsordning som styrs av en "sedan länge etablerad och avskild härskande klass som tros ha ett monopol på makt, egendom, fostran och kultur" (s. 99-101). Med de tyska nazisterna, de ryska bolsjevikerna och de amerikanska McCarthy-politikerna som exempel pekar Edward Shils ut misstron mot en elit som gemensam nämnare. I exemplen består eliten av statliga institutioner, byråkratin, finansinstitutioner, politiker, intellektuella och universiteten därtill. (s. 103-104). I olika kontexter uppfattas det som att eliten inte bara dominerar politiken, utan även

ekonomin, kulturnäringen, media och/eller domstolsväsendet. Vilka grupper eller personer i samhället som kategoriseras som eliter (eller som folket) varierar också beroende på tid och plats. I de historiska exemplen på populism sedan 1950-talet lever misstron mot just de institutioner som Shils tar upp kvar (Silva et al. 2018:5-6).

När länken mellan folket och deras representanter bryts, ofta på grund av politikernas korrupktion och/eller "specialintressernas" uppfattade kapande av den politiska processen, uppstår en konflikt mellan folket och 'eliten' som nu missbrukar systemet för sin egen vinning (Taggart, 2000, s. 93).

1.3.3 Manichaeistisk verklighetssyn

Populismen har beskrivits som en "Manichaeistisk" ideologi, dvs en uppsättning idéer som grundar sig på en moralistiskt polariserad världsbild, där det finns en homogen god sida och en homogen ond sida; "[Politiska] moståndare är inte bara folk med annorlunda prioriteringar och värderingar, de är *onda!*" (Mudde, 2004, s. 544). Det är därför kritiskt att all politik har allmänviljan (*volonté générale*) som utgångspunkt (Mudde, 2007, s. 23).

Det är vanligt att dessa två sidor utgörs av just folket mot eliten, men denna verklighetssyn kan ta sig uttryck i andra former inom politiska ideologier. Den socialistiska klasskampen mellan proletärer och kapitalister är ett exempel på detta (Silva et al. 2018:4).

1.3.4 Tomma märkaren

Ernesto Laclaus teori om den "tomma märkaren" (*empty signifier*) som Matthew Levinger (2017) beskriver är ett populistiskt verktyg där det finns en brist på klar ideologi, kan en populist förena en rörelse vars följare må ha olika eller t.o.m motstridiga åsikter med hjälp av den tomma märkaren. Dvs ett enkelt och inte klart specificerat koncept eller påstående. Exempel på tomma märkare är den populistiska användningen av begreppet "folket" eller Donald Trumps "Make America Great Again" (Levinger, 2017, s. 4).

2. Bakgrund

2.1 “Heartland”-begreppet

The heartland; det amerikanska hjärtlandet, är en kulturell region som ungefär brukar sägas ligga i centrala USA. Någon exakt avgränsning i geografisk bemärkelse finns det ingen konsensus kring, men det brukar innefatta Midwest-området med omnejd - särskild vikt läggs på att regionen inte innefattar kuststaterna. Utmärkande för hjärtlandet är dess befolkning som präglas av en vit, rural, åldrande och konservativ arbetarklass. Befolkningen i hjärtlandet som bor i rostande industristäder har förstahandserfarenhet av vad okontrollerad globalisering leder till. Man ser därför ett behov av att isolera sig från en omvärld i ständig förändring - något som driver den hjärtlandsidentitet som förenar en del av de annars splittrade Förenta staterna bakom värderingar så som lantlighet och traditionella värderingar. På vissa sätt menar Hoganson att hjärtlandsmytologin vänder amerikanerna mot sig själva - hjärtlandet är ‘äka vara’ och mer amerikanskt än kuststäderna. (Hoganson) Samtidigt finns det ett uppfattat problem med mediarepresentation av hjärtlandsinvånarnas problem. En allmän uppfattning är att kuststaterna rutinmässigt får mer att säga till om än kärnstaterna. Donald Trump 2016, men även demokraterna Pete Buttigieg och Amy Klobuchar som ställde upp i presidentvalet 2020 kampanjade på just “Heartland”-plattformar. Båda kandidaterna växte upp i Mellanvästern och var för en upprustning av USA:s rurala ekonomi skulle rustas upp för att skydda den från de globala storföretagens inträde i jordbruket. (Dovere, 2019) Richard Nixons presidentkampanj 1968 riktade in sig på just landsbygdsväljarna och detta visade sig vara en stor succé. I september 1968 i Iowa lanserade Nixon sin vision för hjärtlandet. Enligt Nixon befann sig rurala USA i kris, andelen bönder i landet hade drastiskt minskat – ner till fem procent av befolkningen – samtidigt som en pågående urbanisering medförde att miljoner flyttade bort från landsbygden. Nästan hälften av amerikaner poå landsbygden levde i fattigdom och antalet rurala arbetslösa var dubbelt så stort som motsvarande siffra i städerna. Han lovade i sin tur förstärkt infrastruktur och bättre utbildning i rurala områden för att öppna upp dessa för kapitalinvesteringar. Framför allt småföretagarna i hjärtlandet fattade tycke för Nixons “mellanvägspolitik” som sågs som mer attraktiv än Demokraternas New Deal-liberalism som dominerade under efterkrigstiden – man litade inte på alltför stor federal inblandning i det lokala. Samtidigt var man inte lika militant som högerrepublikanerna var i frågor som kommunism, Civil Rights och traditionella värderingar. Nixon vann presidentvalet och sedan 1968 har Republikanerna alltjämt haft ett stadigt grepp om landets rurala väljare. Detta trots att de viktigaste politiska frågorna för dessa väljare senare skiftat från ekonomi till religion-kulturella frågor, så som abort och rätten att få bära vapen. (Orejel, 2015:1-18)

Den kontemporära användningen av begreppet har kritiserats för att vara ett pågående politiskt projekt sedan 1960-talet med syfte att gå från explicit rasism till en form av “kodad rasism” och menar att begreppet i dagens sammanhang snarare representerar vithet än något annat (Shirazi & Johnson, 2021)

2.1.1 Ursprung

Sir Halford Mackinders geostrategiska hjärtlandsteori som innebar att den som kontrollerar det "Eurasiska hjärtlandet" i sin tur kontrollerar världen myntades 1904. Innan dess, redan under 1800-talet efter inbördeskriget, menar Paul Taggart att konceptet med hjärtlandet som en idé av ett produktivt, självgående och flitigt landsbygdsfolk började växa fram – även om själva begreppet inte uttryckligen användes. Populiströrelsen People's Party växte fram under den här tiden och det var här som de enkla lantliga värderingarna började användas politiskt i motsättningar mot de industrialiserande kuststaterna i östra USA. Rörelsens framväxt berodde på de svåra förhållanden som framför allt sydstatsbönderna drabbats hårt av på grund av den ekonomiska krisen i lantbruket efter kriget. En av de största effekterna populisternas kampanj i södern fick var den Södernationalism som växte fram och gav legitimitet till den rurala söderns nationalistiska rörelse trots sin förlust i det amerikanska inbördeskriget. Enligt Taggart går det att spåra både Huey Longs och George Wallaces politiska framgångar till sina politiska hemvister i sydstaternas antagonism mot Washington (Taggart, 2000, s. 44).

Enligt Kristin Hoganson har dagens användning av begreppet sitt ursprung i andra världskrigets nyhetsrapportering. I rapporterna pratade man om strider för och inom det "europeiska hjärtlandet", och begreppet fick därifrån cirkulering. Under krigets eftermäle blev det uppfattade sovjetiska hotet allt mer påträngande och Mackinders teori om en maktbas applicerades på USA - man behövde hitta sitt eget mest kritiska geografiska område. Någon gång under mitten på 1900-talet började man alltså referera till Midwest-området som det amerikanska hjärtlandet (Hoganson, 2019, Introduction).

Redan på 1940-talet kunde man finna annonser i Chicago Tribune från banker och finansintressen som uppmanade en flytt till landets växande "agrikulturella och industriella hjärtland" som "hela världen" förlitade sig på (Heartland Forward). Benämningar såsom *the middlewest* och *midlands* cirkulerade även. Redan från början menar Hoganson att *heartland* hade en bredare innebörd, bortom enbart geografi. Nationell storhet var det huvudsakliga budskapet, även när användningen av begreppet skiftade, så som med *industrial heartland*. Det amerikanska hjärtlandet representerade centrum för världens främsta stormakt (Hoganson, 2019, kap. 1).

2.2 Det svenska hjärtlandet

2019 lovade den kristdemokratiska partiledaren Ebba Busch Thor² att hennes parti skulle värna svenskarna på “*hjärtlandet* - vår landsbygd och våra små och medelstora städer” och försvara dem från ett “ensidigt Stockholmsperspektiv”. (Busch Thor, 2019)

2021 använde hon begreppet igen varpå en debatt följde. Denna gång tog Busch Hjo kommun i Västra Götaland som ett geografiskt exempel på det svenska hjärtlandet. Ideologiskt anspelar Busch på familjen och samhällsgemenskapen som hon menar präglar hjärtlandet - man engagerar sig för att bygga ett gott samhälle “underifrån” trots begränsade resurser. Självständighet genom kärnfamiljen är ett återkommande mantra. Nostalgin är ett återkommande retoriskt verktyg för Busch. (Busch, 2021) Enligt Aftonbladet definierar Ebba Busch det svenska hjärtlandet som det “landområde som innefattar Dalarna, Värmland, Norrlands byar, Smålands skogar, skärgårdarna, svenska småstäder, mellanstora städer samt platser dit folk längtar när det är midsommar” (Kazmierska, 2021).

De problem som hjärtlandet står inför enligt Busch med partikamrater är bristande samhällsservice, otrygghet, otillgänglighet inom vården och arbetslöshet. Dessa problem är visserligen inte unika för hjärtlandsorterna men man antyder att det är landsbygden och småorterna som dessa problem främst drabbar, främst på grund av “Stockholmsperspektivet” som förbiser dessa områden. Eliten bortser från hjärtlandet och prioriterar storstadens invånare i alla lägen och förstår sig inte på “vanliga människor” och de problemen de möter (Busch, 2021; Östersunds-Posten, 2021).

Den kristdemokratiska användningen av begreppet är lämplig att se i kontexten av de aktuella samhällsproblemen som uppdagades redan i början av 2022 – stigande drivmedelspriser och en allt mer ansträngd elförsörjning präglade debatten. Väljarna på landsbygden, som enligt ens eller mångas förmenande drabbats hårdast blev således en attraktiv väljarbas för samtliga riksdagspartier att försöka företräda (Anekdot, 2022).

² Endast “Ebba Busch” efter 2020.

2.2.1 Kritik

Kritik mot användningen av begreppet grundar sig bl.a i tolkningar av hjärtlandsretoriken som ett utlopp för ökad nationalism (Avellan, 2021), och farhågor över att förstärkningen av den upplevda klyftan mellan stad och landsbygd som ett politiskt verktyg är högerpopulistisk och polariserande. Man menar dessutom att konfliktlinjen är uppblåst och inte baserad på några större motsättningar. Stefan Eklund poängterar att det förvisso alltid har funnits en "skillnad i förtroende för demokratin och svenska politiker mellan stad och landsbygd i Sverige" men att denna inte är särskilt stor och att den dessutom har minskat under de senaste decennierna (Eklund, 2021).

Begreppet anses vidare vara ett "importerat" uttryck ur den amerikanska kontexten och kritiken som fokuserar på det svenska uttryckets ursprung grundas på skillnader i statskicken mellan Sverige och USA och även den svenska geografin. För det första menar Susanna Wallman Lundåsen i Studio Anekdot att Heartland-begreppet, som i den amerikanska kontexten grundar sig i en ideologiskt djuprotad rädsla för centralstatens övertramp, inte är särskilt lämpligt att applicera på konfliktlinjen mellan stad och landsbygd i Sverige – ett land som tvärtom utmärks för ett högt förtroende för staten. För det andra menar man att begreppet som metafor kan ha svårt att få genomslag av rent geografiska skäl - Sverige som ett avlångt land med utspridd glesbygd har inte en tydlig mittpunkt där 'hjärtat' kan få plats. Begreppet är snarare ett verktyg för kristdemokraterna att belysa de delar av landet man anser vara 'bortglömda'. För det tredje anser Håkan Forsell att hjärtlandet saknar en tydlig geografisk och historisk förankring eftersom Sverige till skillnad från USA med sitt rostbälte saknar ett enskilt område (ett "hjärta") som vissa hävdar har byggt upp resten av landet med sin industri – en kritisk betydelse för begreppet. Å andra sidan är även den geografiska avgränsningen för det amerikanska hjärtlandet oklart. (Anekdot, 2022)

3. Metod

För att ta reda på om begreppet hjärtlandet används populistiskt av Ebba Busch så kommer en kvalitativ innehållsanalys av tre tal av Busch där begreppet används att utföras (Boréus och Bergström, 2018, ss. 43-45). Analysenheterna kommer då att utgöras av dessa tal som analyseras utifrån ett kodschema där ett antal frågor om texten besvaras. Tre variabler kommer att mätas som dimensioner och dessa är anti-elitism, folkcentrism och manichaeism. Dessa kommer att operationaliseras genom ett antal frågor om texten som besvaras där de olika variablerna mäts. Om alla tre dimensioner är närvarande i talen så bedöms det som ett användande av populistisk retorik.

Tänkbara problem med uppsatsens upplägg är bland annat den lilla mängd material som finns på ämnet. Begreppet är ur ett forskningsperspektiv väldigt nytt och denna uppsats kan därför eventuellt vara den första som tar upp begreppet i denna form. Som tidigare nämnt är det just detta som har varit den huvudsakliga motiveringen för denna uppsats.

Vi tror att användningen av ett så pass brett teoretiskt ramverk kring populism stärker uppsatsens trovärdighet då det ger mycket frihet och utrymme att tolka materialet. Att det är en kvalitativ innehållsanalys och det breda tolkingsutrymmet tillåter en mer djupgående analys samt att det minskar risken för att bli begränsade av brister i kodschemat. Detta eftersom mer exakta frågor riskerar att missa viktiga detaljer i texten. Ett alltför stort utrymme att tolka framför allt politiska tal medför dock risken att forskarens egna åsikter påverkar analysen vilket kan minska vår reliabilitet, till exempel genom att välja ut frågor som är riktade åt att bevisa vår hypotes, eller genom att göra alltför långsökta kopplingar i vår analys.

3.1 Kodschema

Följande frågor är valda utifrån den sammanställda teorin i sektion 1.3 utifrån de aspekter vi uppfattat som mest representativa för kontemporär populism och som är någorlunda okomplicerade att tolka ur talens innehåll.

3.1.1 Anti-elitism

1. Nämns några motsättningar mellan eliten och folket?
2. Beskrivs folket i hjärtlandet som förtryckta eller tystade av eliten eller antyds detta?
3. Beskrivs folkets problem som orsakade och/eller förvärrade av statsapparaten "kapande" till förmån för elitens specialintressen?
4. Framställs eliten som en homogen grupp som delar värderingar, motiv eller intressen?
5. Framställs den politiska eliten även dominera kulturnäringen, ekonomin, media eller domstolsnäringen?

3.1.2 Folkcentrism

1. Framställs folkets vilja som viktigt eller det viktigaste för beslutsfattandet?
2. Framställs folket som en homogen grupp som delar värderingar, motiv eller intressen?

3.1.3 Manichaeism

1. Framställs eller antyds folket vara ärliga, godhjärtade eller moraliskt överlägsna?
2. Framställs eller antyds oppositionen vara oärliga, omoraliska eller korrupta?

3.1.4 Tomma märkaren

1. Är hjärtlandet ospecificerat?
2. Används begreppet för att förena en grupp människor med varierande eller motstridiga intressen?

3.2 Material

Materialet som kommer att undersökas är transkriberingar av Ebba Buschs tal där begreppet används. Anledningen till vårt val av material är att de är de enda tal där begreppet står i centrum i en svensk kontext. Utöver Ebba Buschs användning av begreppet så används det mycket sällan i en politisk kontext i Sverige. Anledningen till att vi har valt tal av Ebba Busch specifikt är att det var Kristdemokraterna som importerade begreppet till Sverige och först efter det uppstod det en debatt kring begreppets betydelse och användning.

4. Analys

I detta kapitel analyseras Ebba Buschs tre tal utifrån de frågorna från kodschemat i ordningen som anges i kapitel 2.

4.1 Ebba Busch Thors tal i Almedalen 2019

Busch Thor illustrerar ett folk som är bortglömt till förmån för de styrande partiernas egna intressen. Talet präglas av mycket partipolitik då det framfördes knappt ett halvår efter regeringskrisen 2018–19.

Det svenska hjärtlandet lokaliseras till “vår landsbygd och våra små och medelstora städer”.

4.1.1 Anti-elitism

Några motsättningar mellan eliten och folket nämns i texten och dessa är att eliten drivs av prestige och många olika särintressen vilket gör så att de inte för en effektiv politik som ger folket det som de behöver.

Folket beskrivs inte som förtryckta eller tystade men beskrivs som förbisedda av den politiska eliten vid sju tillfällen i talet. Utöver detta lyfts olika problem som folket ställs inför som enligt texten är på grund av dem. Framförallt så lyfts äldreomsorg och vården i stort som exempel på tillfällen där folket råkar illa ut på grund av en bristfällig politik från elitens sida. Politiken är ett resultat av ett ensidigt “Stockholmsperspektiv” som antyds präglade i princip alla politiska beslut:

“Vi kristdemokrater kommer aldrig infoga oss i det ensidiga Stockholmsperspektiv som ledande politiker och höga tjänstemän ger uttryck för i maktens korridorer. För det finns där och det gör att det svenska hjärtlandet – vår landsbygd och våra små och medelstora städer – hamnar i skymundan. Blir förbisedda.”

Eliten framställs inte som en homogen grupp utan tvärtom som mycket splittrade och drivna av olika särintressen. Det är delvis på grund av att de inte har en gemensam värdegrund och riktning som de inte för en effektiv politik enligt Ebba Busch. Det som de beskrivs ha gemensamt är en strävan efter prestige vilket kan tolkas som en form av ett gemensamt motiv.

Det ensidiga “Stockholmsperspektivet” i kombination med vad Busch benämner som deras prestigejakt skulle kunna tolkas som elitens specialintresse som påverkar eliten till att ‘kapa’ systemet, då det antyds att storstadsväljarnas röster är värda mer och därför riktas policy mot dem.

Busch kritiserar även landstingen för att vara ”byråkratiska, ineffektiva och präglade av revirtänkande”. Kritiken ekar av populistisk skepsis mot institutioner som byråkratiska – den ’röda tejen’ stoppar folkets bästa från att genomföras.

4.1.2 Folkcentrism

Det talas inte om explicit men det antyds som viktigt att folkets vilja ska vara avgörande och mer explicit att folkets intressen måste gynnas före elitens.

Folkets framställs inte som en homogen grupp överlag. De utsatta massorna refererar Busch till som "de förbisedda", och specificerar dessa till bl.a de som fått väntat länge i vårdköer. Vissa grupper av människor; "de äldre", "våra mest laglydiga samhällsgrupper - jägarna och sportskyttarna" nämns men främst inom kontexten av särskilda sakpolitiska frågor. Texten antyder dock att de lider av samma problem och har samma intressen som behöver gynnas genom "bättre" politik.

4.1.3 Manichaeism

Det egna partiet framställs som moraliskt vägledda vid ett flertal tillfällen medan oppositionen framställs som väldigt splittrade och därför oförmögna till att föra en gemensam värdebaserad politik. Detta kan tolkas som att de skulle vara moraliskt överlägsna och godhjärtade. Det är som tidigare nämnt svårt att hitta en 'folkenhet' i detta tal, men de få samhällsgrupper som nämns tillskrivs dygd i en viss mån - "våra mest laglydiga samhällsgrupper - jägarna och sportskyttarna".

Det finns två saker i texten som antyder på oppositionens korrupcion och brist på moral och det är när Ebba Busch säger att det finns en värderingskris inom den ekonomiska eliten i Sverige och då hänvisar till en bankskandal. Utöver detta så beskrivs den politiska eliten som drivna av prestige och att de saknar värderingar och människosyn:

"S, C, L och Mp satte sig ner och lekte: "ska vi byta reformer med varann".
Marknadshyra mot ministerpost. Ministerpost mot grön skattepropp. Grön skattepropp mot ett kunskapslyft. Till sist var alla nöjda med sin lilla hög.
Men var fanns ledarskapet? Var fanns analysen av vilka problem som ska lösas?
Och vad var det för helhet som svenska folket fått? Vi behöver inte basarhandlarpolitik – vi behöver värderingsburen politik.
Att låta politiken bottna i värderingar – i människosyn – det ger ett rättesnöre som gör att man kan skilja viktigt från mindre viktigt. Om man inte grundar sin politik i värderingar faller man lätt offer för särintressen eller kortsiktig prestigejakt."

Eliten saknar värderingar – moralen som Busch antyder vara en självklarhet för sin publik.

Delar av eliten målas upp som moraliskt tveksamma – t.ex när hon anklagar Jan Björklund för att förneka sitt eget ansvar för vårdköerna:

"Jag vet inte om ni hörde Jan Björklund i SVT:s debatt tidigare i våras när han fick frågan om hur vårdköerna ska kortas? Han slog ifrån sig ansvaret. Han sa att det ska ju fixas ute i landstingen. Och så låter i praktiken alla januaripartierna."

4.2 Ebba Buschs tal i Hjo 2021

I hennes tal i Hjo den 9 september 2021 använder Ebba Busch begreppet igen. Talet inleds med en nostalgisk beskrivning av hennes hemort i hjärtlandet som hon beskriver som en plats präglad av tydliga värderingar. Med detta tal lokaliseras även det svenska hjärtlandet till en specifik plats – Hjo kommun i Västra Götaland:

“Den som påstår att Sverige inte har något hjärtland – inte har något hjärta – har inte tillbringat en sommar i Hjo.”

Laclaus “empty signifier”-teori är lämplig för att beskriva Buschs användning av begreppet. Hjärtlandet i Buschs mening specificeras i och för sig som en samling av geografiska platser, men det är mer riktigt i kontexten att uppfatta Buschs användning av begreppet som den idyll av en plats där ett visst folk som hon och sitt parti säger vilja värna, enligt Taggart's hjärtlandsdefinition (Taggart, 2000, s. 3). Hjärtlandets invånare å andra sidan lämnas avsiktligt ospecificerade för att begreppet är en tom märkare med syfte att förena en politisk rörelse vars följare rimligen har varierande eller till och med motstridiga materiella intressen (Lavinger, 2017, s. 4).

4.2.1 Anti-elitism

“[...] när de rödgröna istället för att stötta familjer försöker att styra och ställa över familjer [...]”

Med detta citat antyds det att eliten missbrukar sin makt och godtyckligt agerar på ett sätt som hotar familjerna – samhällets viktigaste byggsten. Folkets goda värderingar och, i längden dess existens hotas när familjerna blir offer för den kapade statsapparaten.

“Vi vill bygga fler småhus – villor och radhus – så att möjligheten att leka på en egen grön gräsmatta inte ska bli en klassfråga.”

“Vi förstår att alla trafikslag – även bilen – behövs för att människor ska få ihop vardagen. [...] Dom tar fram reform efter reform för att tränga bort bilen – och låter familjers livspussel både ta smällen och plocka upp notan.”

“Om jag inte visste bättre skulle jag kunna tro att det var så att de rödgröna medvetet riktar in sig på att göra livet surt för småbarnsfamiljer. [...] De förstår inte familjens betydelse i en politisk kontext. De förstår inte att de genom att göra familjer svagare – gör Sverige svagare.”

Retoriken är fokuserad på barnfamiljer - ‘vanligt folk’ som beskrivs som offren för en oförstående politik. Busch menar att den förda politiken får ekonomiska konsekvenser för barnfamiljerna, förstärker klasskillnader och att det leder till ett försvagat Sverige. Dessa är klara motsättningar mellan ‘eliten’, det vill säga den byråkratiska staten som styrs av den socialdemokratiskt styrda regeringen, och folket. Nämnvärt i detta citat är även Buschs försiktiga språkbruk som innehåller allt utom ett direkt anklagande av de rödgröna för sabotage i början av det, bara för att avsluta det med en förklaring av regeringsunderlaget som okunniga. I och med detta

språkbruk kommer Busch lättare undan med att inge tvekan eller till och med oro bland publiken.

Det som förenar och motiverar de rödgröna partierna är viljan att behålla regeringsmakten. Statsapparaten är alltså kapad – den är inte längre ämnad åt att tjäna invånarna utan att säkra elitens fortsatta makt. Värderingsmässigt menar dock Busch att de rödgröna partierna inte har mycket gemensamt:

“Eftersom dessa [rödgröna] partier inte har någon gemensam idé. Eftersom de vill åt så olika håll. Kan de bara gå till val på att vara emot saker. Skrämna och hetsa.”

Med detta sagt antyds det även att de rödgröna är oärliga. Till skillnad från vanligt folk måste de ljuga och skrämmas för att få bestämma.

Eftersom gruppen ändå delar motiv och intressen och beskrivs som att ha “kapat” regeringsmakten för egen vinning, uppfyller talet våra kriterier för anti-elitism.

4.2.2 Folkcentrism

I talet understryker Busch vikten av den folkliga samhällsgemenskapen som ett fundament för ett fungerande samhälle, som helst byggs “underifrån och upp”. Familj och flit, engagemang i civilsamhället och självständighet kännetecknar folket i bygden, enligt Busch.

“Morfar var polis och mormor sjukvårdsbiträde. De byggde själva det hus de skulle bo i fram till sin död.”

“Bredvid huset låg en brandstation bemannad av frivilliga – främst bönder runtomkring. Om ett larm kom in var det hem till mormor man ringde – för att hon skulle gå över, slå sönder skyddsglasat och dra i alarmet medans hon långsamt räknar till hundra samtidigt som det ljud över hela bygden.”

“Engagemanget i civilsamhället var en självklarhet. I Röda korsets lokalavdelning, i kyrkan och en tid var morfar ordförande för Folkpartiets lokalavdelning – frisinnad [...]”

I och med dessa citat görs poängen att vanligt folk som hjälper varandra inte behöver staten, åtminstone inte en ‘stark’ stat. Ett välfungerande samhälle kan växa sig starkt ändå.

Frivilliga brandmän, flitiga familjer som bygger upp sitt eget samhälle trots begränsade resurser och engagemanget i samhället runt om sig. Busch beskriver dels sin egen släkt men med språket som används, och särskilt i kombination med målet av hennes tal, går det att uppfatta en ganska upphöjande bild av ‘hennes’ folk. Hjos befolkning är godhjärtad.

4.2.3 Manichaeism

Statens svek och civilsamhällets vikt betonas ytterligare när Busch berättar en anekdot om sin mormor:

"Morfar hade gått bort och mormor – min förebild – hade blivit svagare och vände sig till kommunen för att få hjälp. Och de kom. Men de klev in i hennes hem och började genast berätta om allt som var fel i huset. Diktera villkoren. Allt skulle möbleras om. Mattorna måste bort. Kökssoffan kunde inte stå kvar. Och längst den blommiga tapeten drogs ett stort streck med pennan – där skulle deras hjälpmedel vara. Ingen fråga om lov. Inte ett ord av tröst eller förståelse. Bara order. Det rådde ingen tvekan i kommunens röst den dagen. Och budskapet var: Denna plats bestämmer nu vi över. De tilltalade min mormor som om hon vore ett barn – som hon inte visste sitt eget bästa."

Kommunen målas i detta fall upp som en omoralisk maskin som inte längre lyssnar på eller tjänar sina medborgare. Byråkrater som styr och ställer. Eliten är byråkraterna som utmålas som för självupptagna för att kunna hantera något på ett moraliskt sätt.

Det vanliga folket får ställa upp:

"Då lärde jag mig också på ett väldigt handfast sätt vad ett civilsamhälle kan göra. För den dagen då mormor sade upp kontakten med hemtjänsten då var det civilsamhället som klev in. Grannar (Siv och Börje), kyrkan och vännerna i Röda korset – som beslutade sig för att – som de sa "ge tillbaka några av alla de timmar de fått"."

Mot den oförstående kommunen kommer det godhjärtade och moraliskt överlägsna folket in i bilden och hjälper Ebba Buschs mormor.

Busch poängterar uttryckligen att civilsamhället inte kan ersätta välfärdsstaten, men menar samtidigt att det "säkerställer att välfärdsstaten inte blir hjärtlös."

Det är alltså inte en klart fientlig inställning gentemot staten som Busch verkar ha.

Senare i talet beskrivs media även som oärliga:

"Men det har nu nått den nivån att om jag sa att jag skulle vilja köpa glass till alla barn – så skulle Aftonbladets ledarsida påstå att det är för att jag står på samma sida som diabetes."

Busch anklagar Aftonbladet för smutskastning. Värt att anmärka här är utmålningen av Aftonbladet som en tidning som för elitens budskap, då eliten som tidigare nämnt inte enbart behöver vara den styrande klassen, utan även kan förkroppsligas i kulturlivet och media.

“Att valet inte skulle handla om välfärden och tryggheten – utan om man är för eller emot den nya kvinnliga statsministern. Som om könet – det vi har mellan benen – var det viktiga! Och som om Magdalena Andersson varit maktlös – stått vid sidan om – under sina sju år som finansminister. Men vem tror dom att dom lurar? Alla vet att Magdalena Andersson är socialdemokraternas Kardinal Richelieu. Viskandes i Stefan Löfvens öra. Hans misslyckanden är hennes misslyckanden.”

Socialdemokraterna målas upp som lögnare som medvetet försöker distrahera från de riktiga problemen som folket står inför.
Eliten manifesterar sig inte enbart i den rödgröna regeringen och den byråkratiska kommunen, utan även i media som Busch antyder kontrolleras i någon utsträckning av eliten.

4.3 Ebba Buschs tal under KD-dagarna 2022

4.3.1 Anti-elitism

“Men under efterkrigstiden har Sverige i stället kommit att bli alltmer centralstyrt. Jag möter allt fler människor – både när jag reser i landet runt och när jag promenerar i min egen hembygd, som vittnar om en känsla av maktlöshet.”

“När man på detta sätt lyfter upp perspektivskillnader – som bygger på var man bor – så går det förstås inte att förbise drivmedelspriserna.”

“Fortsätter det så här så har jag inte råd att åka till jobbet” sa Sofia Berntzén som bor i TorpsHAMMAR, men jobbar i Bräcke, till Jämtlands Tidning i januari. Då stod dieseln i knappt 21 kronor... [...]

Nu när regeringen står redo att pytsa ut tre till fyra hundra miljarder på att bygga höghastighetståg för att något korta restiden mellan våra tre största städer. En gökunge som kommer tränga bort alla andra investeringar.”

I texten framställs den politiska eliten framförallt som oförstående inför folkets behov och intressen och anklagas för att prioritera storstäderna och klimatomställningen framför folkets. Elitens politiska beslut höjer priserna på varor som en del av klimatomställningen oförstående inför att “vanligt folk” inte har råd med detta. De investerar även i storstäderna när de verkliga investeringarna behövs på landsbygden.

”Man undrar i vems intresse som politiken förs? Vem det är som fått bestämma vad som ska prioriteras?

Den här skillnaden i perspektiv – vilka behov man ser och vad man prioriterar – det märks även i sjukvårdspolitiken.”

Det antyds även vara mer än resultatet av ett snävt perspektiv, att det kan handla om en likgiltighet inför folkets behov intressen, att de aktivt förbises. De motsättningar som finns mellan folket och eliten består alltså av att eliten prioriterar storstäderna istället för folket och gynnar andra intressen. Folket blir förbisedda och bortprioriterade av eliten. Detta framställs som ett resultat av antingen ignorans och ett snävt perspektiv eller som en likgiltighet inför folkets behov från elitens sida.

”Men under efterkrigstiden har Sverige i stället kommit att bli alltmer centralstyrt. Jag möter allt fler människor – både när jag reser i landet runt och när jag promenerar i min egen hembygd, som vittnar om en känsla av maktlöshet.

[...]

När byskolor läggs ner. När den lokala macken tvingas stänga. När förlossningsavdelningen försvinner. När skogsbruket hotas. När jakten hotas.... Och när man utsätts för brott och närmaste polis är flera timmars bilresa bort.”

Busch menar att statsapparaten har blivit mer och mer centralstyrd och mindre representativ för folket. Att den inte längre tjänar deras intressen och vilja vilket har gjort folket mer utlämnade, sårbara och maktlösa. Istället gynnar den de intressen som eliten väljer att prioritera. Utifrån detta tolkar vi det som att statsapparaten har blivit kapad och tjänar specialintressen.

När det kommer till hur den politiska eliten representeras som grupp värderings och intressemässigt så framställs de varken som en homogen eller en heterogen i grupp i detta tal. De framställs inte heller som att de dominerar media, kulturnärings, ekonomin eller domstolarna.

4.3.2 Folkcentrism

”En kristdemokratisk grundprincip är att beslut ska tas på lägsta ändamålsenliga nivå – subsidiaritet. Så nära människor som möjligt – helst av allt av dem själva – i den egna familjen.

[...]

Med ”demokrati” menas tron på människors möjligheter och rätt att styra över sig själva. Och att beslut fattas med hänsyn till olika bygders behov och förutsättningar.

Sverige har en lång historia av själv- och lokalstyre. Genom ting och

sockenstämmor såddes vår demokratis frö – och det fröet kom sedan att utveckla både djupa rötter och praktfulla bladverk.”

I talet så betonar Busch betydelsen av demokrati och att beslut tas så nära de involverade som möjligt. Utöver detta så nämns det inte. Dock talar Busch mycket om betydelsen av att folkets intressen tillgodoses vilket vi tolkar som att ytterligare vikt läggs vid att folkets vilja bör styra politiken.

“På en mandatperiod har många fått se vad man trodde var grundläggande förutsättningar för den egna ekonomin, helt kastas om. Man gjorde som politiken uppmanade – köpte en snål och miljövänlig diesel. Och nu straffas man!

[...]

Vi visste att nedläggningen av reaktorerna i Ringhals skulle innebära högre elpriser. Därför gjorde vi allt i vår makt för att stoppa dem. Men förslaget föll i riksdagens kammare – med en enda röst. Det blev en mycket dyr röst för svenska folket.

[...]

I år måste vi lära Magdalena Andersson och Mikael Damberg några ord som de flesta svenskar känner väl till – men som regeringen aldrig tycks ha hört: Vi. Har. Inte. Råd! Det har blivit för dyrt att vara svensk!”

När Busch talar om folkets intressen så framställer hon dem många gånger som universala för hela befolkningen, vilket innebär att de framställs som en homogen grupp rent intressemessigt. Vad gäller folkets värderingar och motiv så varken nämns eller antyds något om detta i talet.

4.3.3 Manichaeism

“Bland de jordbrukare jag träffade finns Alma Håkansson vars far har en gård i Dalsland. Hon utbildar sig nu till agrotekniker för att göra sig redo att ta över gården – göra gott och bära arvet vidare.

Men jag träffade även hennes far – och han hade samvetsqual. Gjorde han rätt att uppmuntra sin dotter till detta livsval? Kommer gården ens överleva tills hon är färdigutbildad? På en och samma gång en stolt men också en nedslagen Pappa.”

I talet så framställs folket som hårt arbetande och omtänksamma. Eliten däremot framställs som bäst som oförstående inför folkets behov och som värst som likgiltiga inför dem. Eliten kontra folkets moral antyds inte särskilt mycket i talet vilket gör det svårt att besvara frågan men utifrån vad som sägs så drar vi dessa slutsatser med viss försiktighet.

5. Diskussion

I samtliga av partiledarens tal beskrivs tydliga motsättningar mellan staten och det missnöjda folket som missgynnas av den politiska ledningen. Om man inte bor i städer så får man problem i formerna av ineffektiv, byråkratisk eller obefintlig statlig service. Folket i hjärtlandet är ständigt en eftertanke, för de politiska reformer som görs är endast till för att gynna stadsborna på grund av det som Busch ser som "Stockholmsperspektivet". Stadsborna och deras röster anses vara viktigare än hjärtlandets 'vanliga folk' att vinna för den rödgröna eliten för att behålla sin makt. Det är något svårt att påstå att Buschs retorik försöker beskriva folket som uttryckligen förtryckta eller tystade. Huruvida Busch försöker föra ett narrativ som syftar på att peka ut elitens kapande av statsapparatusens funktioner för att tjäna deras egna "specialintressen" går att diskutera. Mycket av Buschs retorik går ut på att ställa retoriska eller ledande frågor och resonemang för att inge tvekan i publiken. I det ena talet lutar hon mer åt att anklaga Socialdemokraterna för avsiktligt sabotage i landsbygdspolitiken och i det andra beskrivs det snarare som en olycklig konsekvens av ett snävt perspektiv. På så sätt påverkas lyssnaren till att dra sina egna slutsatser samtidigt som Busch själv framstår som mindre kontroversiell.

I talen beskrivs eliten stundvis som en homogen men lika ofta som en heterogen grupp. De beskrivs både som en väldigt splittrad grupp värderings- och intressebaserat vilket leder till att många olika särintressen gynnas istället för folkets. De beskrivs dock ha gemensamma motiv, dvs strävan efter prestige och viljan att behålla makten för sig själva.

Talen har alltså klara inslag av antielitistisk retorik men dock i en mild form då folket beskrivs som bortglömda snarare än förtryckta och tystade samt att eliten både beskrivs som en homogen grupp och som heterogen grupp.

De rödgröna partierna beskrivs som dominanta över politiken i samtliga tal, och problemen beskylls i stor utsträckning på dem. Detta förklaras någorlunda lätt av faktum att de faktiskt har suttit vid regeringsmakten sedan 2014. Rimlig kritik av den sittande regeringens politik är inte nödvändigtvis samma sak som påståendet att den är en ondskefull elit. Man bör också ha i åtanke att en stor del av kritiken som Busch för mot statsapparatusens hantering av enskilda fall faller på instanser lägre ner i hierarkin – t.ex kommunerna. Detta gör det stundvis svårt att identifiera en homogen elit, har byråkraterna och de rödgröna politikerna verkligen samma värderingar eller motiv? Anmärkningsvärt är även hur media antyds tjäna elitens intressen i 2021 års tal. Är det då de rödgröna, tillsammans med kommunala tjänstemän och medias ledarredaktioner som i en bred komplotter dominerar det svenska samhället för att förtrycka folket? Eller beror folkets problem på en kombination av orelaterade och olyckliga misstag? Mycket utrymme lämnas för spekulering, kanske med flit, och det är därför inte säkert att säga det ena eller det andra.

I alla tre tal så lyfts folkets intressen fram som viktiga i framför allt ekonomi- och välfärdsfrågor då Ebba Busch menar att dessa intressen förbises till fördel för andra intressen. I 2022 års tal så nämns vikten av folkets vilja uttryckligen när Ebba Busch understryker att beslut måste tas så nära de påverkade som möjligt för att uppnå ett fungerande samhälle. Hon talar även om vikten av lokalstyrelser. Utöver detta så beskrivs folket som en homogen grupp i den meningen att de har gemensamma intressen och framför allt problem som relaterar till ekonomi- och välfärdsfrågor.

Även när det kommer till folkcentrism så finns det alltså inslag av detta i talen men i en mild form. Vikten av folkets intressen nämns i alla tal men vikten av allmänviljan nämns endast uttryckligen i ett av talen. Folket beskrivs bara som en homogen grupp på det sättet att de har gemensamma intressen som politiken bör gynna. Utöver detta så beskrivs de varken som en homogen eller som en heterogen grupp.

Huruvida den styrande eliten beskrivs som moraliskt underlägsna folket varierar från tal till tal. I 2021 års tal antyds en klar moralisk skillnad mellan civilsamhället (folket) och kommunen (eliten) som beskrivs som rent av hjärtlös i deras hantering av Buschs mormor. De styrande partierna målas som tidigare nämnt upp som en elit som enbart gör det minimalt nödvändiga för att säkra sitt fortsatta inflytande – de saknar värderingar för att vägleda sin politik. Men som tidigare nämnt beskylls statens brister i hjärtlandet även på en olyckligt men samtidigt oavsiktligt ensidig syn på hur samhället ska styras.

Än en gång orsakar Buschs retoriska stil svårigheter att slutföra analysen. Det sägs aldrig rakt ut om de rödgröna partierna i en avsiktlig komplott försvårar saker för folket eller om deras problem är konsekvensen av ett snävt perspektiv.

6. Slutsats

Utifrån analysen av samtliga tal är det svårt att dra en säker slutsats som inte grundas på spekulation. Det finns bitvis av anti-elitistisk retorik men som beroende på hur man väljer att tolka den kan vara sedvanlig kritik av den styrande regeringskoalitionen. Det manichaeanska synsättet är svårfunnet i samtliga tal, dels på grund av den lilla mängd material som behandlats, dels på grund av Buschs obestämda retorik.

Folkcentrismen är lättast att tolka i Ebba Buschs budskap. Befolkningen i det hon beskriver som det svenska hjärtlandet är familjecentrerade, hårt arbetande och godhjärtade personer som förtjänar att lyssnas på. Det importerade hjärtlandsbegreppet används klart av Busch som en populistisk tom märkare. De nostalgiska tillbakablickar som Busch gör är typiska för populism, men allt som allt räcker materialet inte till för att med säkerhet kalla Buschs användning av begreppet som populistisk inom vårt ramverk.

7. Källförteckning

Anekdot: det digitala bildningsmagasinet, 22 mars 2022. ”Vem talar för ”hjärtlandet?” Tillgänglig online: <https://anekdot.se/studioanekdotavsnitt/vem-talar-for-hjartlandet/> [Hämtad 12 maj 2022]

Avellan, H., 2021. I hjärtlandet frodas nationalismen., *Sydsvenskan*, Tillgänglig online: <https://www.sydsvenskan.se/2021-08-24/i-hjartlandet-frodas-nationalismen> [Hämtad 14 april 2022].

Boréus K., Bergström, G. (red.), 2018. Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Lund: Studentlitteratur.

Busch, E. 2021. Ebbas tal i Hjo 9 september. *Kristdemokraterna*, Tillgänglig online: <https://kristdemokraterna.se/hjo9sep/> [Hämtad 14 april 2022].

Busch, E., 2022. Ebba Buschs tal på KD-dagarna 2 april 2022. *Kristdemokraterna*, Tillgänglig online: <https://kristdemokraterna.se/ebba-buschs-tal-pa-kd-dagarna-2-april-2022/> [Hämtad 14 april 2022]

Busch Thor, E., 2019. Ebba Busch Thors tal i Almedalen 2019, *Kristdemokraterna*, Tillgänglig online: <https://kristdemokraterna.se/ebba-busch-thors-tal-i-almedalen-2019/> [Hämtad 14 april 2022].

Dovere, E.-I., 2019. Amy Klobuchar’s Hazy ‘Heartland Economics’, *The Atlantic*, Tillgänglig online: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/04/klobuchar-centers-her-campaign-heartland-economics/586384/> [Hämtad 25 april 2022].

Eklund, S., 2021. Det finns inget svenskt hjärtland, *Borås Tidning*, Tillgänglig online: <https://www.bt.se/ledare/det-finns-inget-svenskt-hjartland-0b1fc572/> [Hämtad 14 april 2022].

Heartland Forward, 2022. ”Perspectives on Defining the American Heartland.” Tillgänglig online: <https://heartlandforward.org/case-study/perspectives-on-defining-the-american-heartland/> [Hämtad 14 april 2022].

Hoganson, K. L., 2019. *The Heartland: An American History* [e-bok]m, New York: Penguin Press.

Jansen, R. S., 2011. Populist Mobilization: A New Theoretical Approach to Populism, *Sociological Theory*, [e-journal] vol. 29, no. 2, pp.75–96, Tillgänglig Online: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-9558.2011.01388.x> [Hämtad 13 maj 2022].

Kazmierska, N. 12 september 2021. Ebba Busch mystiska ”hjärtland” där allt började, *Aftonbladet*. Tillgänglig online: <https://www.aftonbladet.se/a/Wj7Ooj> [Hämtad 14 april 2022].

Levinger, M. 2017. Love, Fear, Anger: The Emotional Arc of Populist Rhetoric. *Narrative and Conflict: Explorations in Theory and Practice*, 6(1), p. 1-21. Tillgänglig online: <http://journals.gmu.edu/NandC/issue/view/202>

Mudde, C., 2004. The Populist Zeitgeist, Government and Opposition, [e-journal] vol. 39, no. 4, pp.541–563, Tillgänglig Online: <https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0017257X00002372/type/jo>

[urnal article](#) [Hämtad 13 maj 2022].

Mudde, C. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press. Tillgänglig via LUBcat:

<https://lubcat.lub.lu.se/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=6993763>

Mudde, C. 2010. *The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy*, West European Politics, [e-journal] vol. 33, no. 6, pp.1167–1186, Tillgänglig online: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2010.508901> [Hämtad 13 maj 2022].

Mudde, C. & Kaltwasser, C. R., 2017. *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press. Tillgänglig online:

https://books.google.com/books?hl=sv&lr=&id=zVjODQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Populism:+A+very+short+introduction.&ots=XgqPZKkh_A&sig=G9_7zdZl1ZBZBaouw9HjIk_l_Y8

Orejel, K. 2015. *Factories in the Fallows: The Political Economy of America's Rural Heartland, 1945-1980*, Tillgänglig online: <https://doi.org/10.7916/D8XS5TF0> [Hämtad 25 april 2022].

Shils, E. A. 1956. *The Torment of Secrecy; the Background and Consequences of American Security Policies*, [e-bok] Glencoe, Ill., Free Press, Tillgänglig online:

<http://archive.org/details/tormentofsecrecy00shil> [Hämtad 16 maj 2022].

Shirazi, N. & Johnson, A. 3 februari 2021. Episode 130: 'Heartland,' 'Middle America,' and US Media's Vaguely Nostalgic, Racialized Code for White Grievance. Citations Needed [poddsändning]. Tillgänglig online:

<https://citationsneeded.libsyn.com/episode-130-heartland-middle-america-and-us-medias-vaguely-nostalgic-racialized-code-for-white-grievance> [Hämtad 27 april 2022]

Silva, B., Andreadis, I., Anduiza, E., Blanuša, N., Corti, Y., Delfino, G., Rico, G., Ruth, S., Spruyt, B., Steenbergen, M., Littvay, L. 2018. Public opinion surveys: A new scale. Ur *The ideational approach to populism*, ed. K.A. Hawkins, R.E. Carlin, L. Littvay, and C. Rovira Kaltwasser, 150 – 77. London: Routledge. Tillgänglig online:

<https://repositorio.uca.edu.ar/bitstream/123456789/8613/1/public-opinion-surveys-new-scale.pdf> [Hämtad 5 maj 2022]

Stoker, G. & Hay, C. 2017. *Understanding and Challenging Populist Negativity towards Politics: The Perspectives of British Citizens*, Political Studies, [e-journal] vol. 65, no. 1, pp.4–23, Tillgänglig Online:

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0032321715607511> [Hämtad 13 maj 2022].

Taggart, P. A. 2000. *Populism*, Buckingham [England]; Philadelphia: Open University Press.

Östersunds-Posten, 2021. "Debatt: KD: Hjärtlandet ska inte läggas i träda." Tillgänglig online: <https://www.op.se/2021-10-01/debatt-kd-hjartlandet-ska-inte-laggas-i-trada> [Hämtad 14 april 2022].